

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Consequentibus Pertexens, Quae post beatum S. Xaverij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

78. Mortes nostri in militibus, & ægrotis iuuandis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

Accumulatis retro in aggerem undis, refluxum mare per tres horas accessum sustinuit, ne sicci littoris oram barbaris nudaret ex qua debilitatem arcis aggredierentur partem. Ad hæc omnes eorum machinas repentinus extinxit imber, cum ex præcedenti eorum iaculatione glandium quadragies mille coaceruassent Lusitani. Postremo aciem Lusitanorum primam quæ prælium iniiit, præcessit adspectabilis matrona, ornata regio, & terribili specie, quæ subinde respectans, suos animabat; hostibus minabatur: qui pacis postea impetratæ conditionibus acceptis, videndæ matronæ vehementer petebant sibi copiam fieri, maioremque humana prædicabant quæ tot arma & tela incolumis, & intacta spreuisset, iis vero imago Deiparæ cum esset exhibitæ, velut eandem quam viderant, profecuti sunt adoratione, muneribus, & quidam etiam superstitionis patriæ eivuratione. Octingentos istos generosam manum ducebat Franciscus Mascaregnas vir bello inclitus, virtute illustrior, nactusque tunc milites haudquaquam sibi dissimiles.

Ad nostros redeo qui religiosis accincti armis nunquam non & ipsi sterere in acie, maximè cum essent barbari exscensione prohibendi ut ad Arguinum, ad Passum-siccum, ad Benefarinum, vbi & sæpius, & cruento Marte certatum est. Præibant in pugnam Lusitanis, incendiabantque illos verbis, & obiecta quam manu prætendebant Christi pendentes effigie, præsto erant lethaliter faucis, ut eos supremum absoluerent, & ad mortem iuarent Christianam: nec omnes redibant ex illo præliorum æsta salui, & illæsi, ut enim ad Goam nihil grauius passi sint, quam ut tenti à barbaris aliqui, liberarentur à suis eodem die; verum ad Chaulum P. Petrus Colatus dum in sauo flagrantique conflictu Lusitanos ad pugnam ingenti animo inflammat, aduerso pectore glande perfossus est catapultaria & post octiduum fortiter obiit. Goæ sex alios ex quibus quatuor sacerdotes, causa dissimilis abstulit: ibat obsidio in mensem iam decimum, cum media hieme, quam illic non frigora sed imbres metiuntur, tentant barbari postremis conatibus locisque variis irruptionem in insulam, & magna suorum repulsi strage, de expugnanda Goa desperarunt, quare rabie retorta in Salsetanam continentem, vbi sacrilegio immani ædes sacras quinque, in suorum equorum stabula deformassent; nihil in eam sceleris omiserunt; eisdemque Choramo calamitates illaturi, eorum manipuli aliquot eò transiere. At enim Patres penes quos eius loci cura, vallo, & aggere Dei domum validè munierant, & Christianorum intrepida feruensque alacritas hosti barbaro in armis occurrens, adeo illum exterruit, ut ne moto quidem certamine, pedem retro, & audaciam verteret. Atque in hos tandem euentus vanuit fœderatorum bellum, qui sibi denique consultum putarunt, si ad pacem petendam confugerent; eaque opimis ad rem Lusitanam, & honorificis conditionibus vtrimque sancita est. Verum antehac dum bellum arderet, in eam amona difficultatem reciderat, ut nihilo mitius in vrbe fames, quam foris gladius, sauiret, interceptis enim ex Idalcani regno

78.

Mortes nostri in militibus & ægrotis iuuantis.

commea

commeatibus Goam conuictis, non sinebat hiberna tempestate clausum mare, aliunde illos conuehere. Hoc rerum angusto, Patres suo partim, partimque corrogato, quadringentos alebant, tum nostros, tum pueros, tum aegrotos, in Collegio, seminario, & nosocomio; cumque iis trecentos alios, è plebe militum præsertim egente, & misera; nec vero illorum caritatem, vna ista exhausit beneficentia; vulgata in populum luc, ab iis statim ad opem accursum est, animosque Christianis officiis iuuandos, & quidem studio, sui aded non parco, vt Collegium quoque luc inuoluerit, & de centum, & eo pluribus collegios aegre quinque aut sex intactos omiserit. Successit morbo, deterior alius febris dira, & pestilens, inauditis affecta, & contrariis impressionibus, cum velut igni alios vreret, frigote alios congelaret, emorerentur omnibus cum pedibus manus, demumque cassis remediis omnibus interirent. Continuus igitur, & immensus labor, in subleuandis animorum, & corporum tot malis, addo quod & morbi popularis afflatus communis sex illos nobis quos dixi eripuit; inter quos dignus peculiari laude P. Melchior Nunnus, & P. Baltazar Diazus. Sed de illo nobis libri sequentis initium, & narrationis ordo, eius in Iaponiam iter, & gesta subiiciet totusque in rebus Christianorum, & Societatis per ea regna is liber versabitur: de aliis breuiter quod literæ Indicæ suggerunt indicabo.

Fuit Baltazar Diazus vir magnis dotibus ad concionandum, sed eius muneris partes primarias agebat pietas, diuinæ gloriæ studio inflammata, non eloquentia meditata concepta regulis, nec multæ literæ, quibus, si demas Thologiæ de moribus quantum sufficere poterat, leuiter fuerat aspersus. Nauigauit ad Indos ex Lusitania anno 1553. & proximè sequenti. Huic Melchior Nunnus in Iaponiam profecturus vices credidit suas in gubernatione Prouinciæ Indicæ, sed electione Paulo post collatis Patrum sententiis prudenter improbata, vitioque damnata usurpatæ præter ius potestatis; cessit vltro Nunnus illorum iudiciis, & quem ad eam admittendam obedientia impulerat; ad omittendam libenti animo modestia induxit. Deinceps igitur concionibus habendis se dedit penitus, in quibus quantus, & cuiusmodi esset docuere mox populi, & nobilitatis, concursus ad eum audiendum, quibus omnis templorum angusta esset amplitudo, cogereturque sub dio, & per hebdomadam sæpius; interdum etiam in die bis dicere: ferebatur vero eius oratio, pietatis impetu ita vehementi, vt subinde viribus lingueretur, essetque de pulpito, brachiis aliorum in cubiculum reportandus: quàm porro mirabili sementis vbertimæ prouentu, vel hoc vno probetur, quod Goæ ingenti ex multitudine, vix vlla fuerit residua meretrix; aliæ maritis collocatæ; traductæ vltro in pagos aliæ, ab amasiis procul, & periculo turpitudinis recidiuæ: fuit inter maximè famosas formaque & diuitiis pestilentes, quæ vitæ præteritæ horrorem non ferens, è media surgeret populi concionæ, multaque cum acerbitate lachrimarum & doloris,

loris, magna voce execraretur sua probra, sponderetque Deo emendationem, quam & mox præstitit, ciuitatem egressa, multis cum aliis, quæ olim publicè sceleratam secuta, æmulata sunt pœnitentem. Quin & ipsis ex infidelibus erumpebant subinde qui Diazio dicente, palam sua detestarentur simulachra, & Christianis baptismo adiungi flagitarent: ex eiusdem vero familiari consuetudine haudquaquam parcius Dei cultus & animorum crescebat utilitas, erat enim omni hominum generi tam grata & accepta vt nihil non ab iis auferret, quod eorum bono fieri suauisset, tanta erat efficacia spiritus in eo loquentis, & auctoritatis qua summe venerabili pollebat. Restituta in melius per biennium Goa, censuit Quadrius Prouinciæ præses, egentissimam diuinorum, Malacam, non posse ab vilo felcius quam à Diazio iuari; quare illum sub diem Christi resurgentis anno 1556, illuc eum misit, cum potestate procurandi res nostras in Iaponia & Moluco, quas inde propius spectaret. Carebat pridem nostris hominibus Malaca; ex quo enim lucrifames sacrilega Aluarum Ataidem transuersum egerat, ad intercludendam legationem Xauerij in Sinas, iusserat sanctus nostros omnes urbem deserere vindictæ ream quam postea luit, nec redierat dinceps in eam Societas, quamuis illac nonnulli petentes Iaponiam obiter transirent. Eò aduenit Diazius incredibili omnium voluptate; prodeuntis foras viri & pueri cerratim manus ad osculum prendere, isti Patrè sanctum vocare; rogare illi vt istis beneprecaretur, ita solitis olim cum Apostolo Indorum Xauerio, cuius amorem, & reuerentiam eius in posterum fratribus quasi hæreditate debitam conseruarant. Quæ res Diazio acres stimulos, sapienter putanti eadem se illa honoris compellatione qua quondam Xauerius à populo afficiebatur, vehementer obstringi vt illi se quam simillimum exhiberet, viuendi Sanctimonia, & agendi; etsi vel sola urbis profligatissimæ facies fat erat ad caritatem Diazij igne insolito vrendam: hæc tanquam patria communis, seu melius dixerò, nationum Orientalium commune hospitium, omnis generis sectas, omnis cæli & Soli trahebat mercatores, suorum non minus diribitores flagitiorum, quàm mercium, & mutatione incolarum perpetua damnata videbatur ad improbitatem quam nuper exuerat resumendam. Scio & lego Diazium insimulatum apud Borgiam Generalem inconsulti ex pulpito ardoris, & licentiæ in carpendis apertius vitiiis, & curatione acriori, quàm ferret eorum mollities qui malis suis lethaliibus gaudebant. Sed enim urbem tam inuerecundè facinorosam, & perditam, alius dicendi non decebat character, nisi quem amico Basilio magno Nazianzenus attribuit, cuius in consimili argumento, eloquentiam nominat, flammaram imbrem ab inhibenda vlcera, quæ scelerato vsu in grangranam ducta, nisi ferro, & igni sanabilia non essent. Vt cumque vero priuatum aliquem, iure an locus pupugerit, publico certè mirabiliter, profuit.

Fræquentissimus est & longinquus Malaca in Siamum, in Sinas, in

N

Iapo

79.

Conuert.
animorum
factæ à P.
Diaz. & c. u
obitus.